

**Rozkład materiału nauczania z biologii dla klasy 7 szkoły podstawowej oparty
na Programie nauczania biologii – Puls życia autorstwa Anny Zdziennickiej**

Dział programowy	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
I. Biologia – nauka o życiu	<p>1. Biologia jako nauka</p> <ul style="list-style-type: none"> • biologia jako nauka • wybrane dziedziny biologii • główne źródła informacji biologicznej • metodologia badań naukowych 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie zakresu badań biologii • poznanie różnych dziedzin biologii • poznanie źródeł wiedzy biologicznej • zdobywanie i doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji • poznanie metodologii badań naukowych 	<p>II.1* II.2* II.3* I.8</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwanie w różnych źródłach informacji na temat zakresu badań różnych dziedzin biologii • praca w grupach nad doświadczeniem – ustalenie problemu badawczego, hipotezy, próby kontrolnej, próby badawczej • zaprojektowanie i opis obserwacji, wyniku i wniosku z doświadczenia – zadanie domowe 	<ul style="list-style-type: none"> • zasoby internetowe • film edukacyjny z doświadczeniem,
	<p>2. Komórkowa budowa organizmów</p> <ul style="list-style-type: none"> • organella komórkowe i ich funkcje • budowa komórki zwierzęcej, roślinnej, bakteryjnej i grzybowej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumienie jedności budowy świata żywego • poznanie organelli komórkowych i ich funkcji • poznanie różnic między poszczególnymi rodzajami komórek • wykształcenie umiejętności mikroskopowania 	<p>II.4* I.4 I.5</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie plansz przedstawiających różne komórki • obserwacje mikroskopowe komórek • rysowanie różnych typów komórek obserwowanych pod mikroskopem • ćwiczenia w rozpoznawaniu różnych typów komórek na ilustracjach lub preparatach 	<ul style="list-style-type: none"> • mikroskopy i przyrządy do sporządzania preparatów • preparaty mikroskopowe • ilustracje różnych rodzajów komórek
	<p>3. Hierarchiczna budowa organizmu. Tkanki zwierzęce</p> <ul style="list-style-type: none"> • stopnie uorganizowania budowy organizmu człowieka (komórka, tkanka, narząd, układ narządów) • współdziałanie układów narządów w organizmie człowieka • funkcje układów narządów • budowa i funkcje tkanek: nabłonkowej, łącznej, mięśniowej i nerwowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazanie stopniowej komplikacji budowy organizmu człowieka • poznanie budowy i funkcjonowania ciała człowieka • wykazanie związku między budową i funkcją tkanek zwierzęcych 	<p>I.1 I.4 II.7.1 III.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie schematów budowy ciała człowieka • wyszukiwanie informacji w podanych materiałach • obserwacja mikroskopowa tkanek zwierzęcych – porównanie ze schematami i zdjęciami 	<ul style="list-style-type: none"> • tablica interaktywna • plansze przedstawiające tkanki zwierzęce • mikroskopy i preparaty mikroskopowe tkanek zwierzęcych • multimedialny atlas anatomiczny

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
II. Skóra – powłoka organizmu	4. Budowa i funkcje skóry <ul style="list-style-type: none"> • budowa skóry i warstwy podskórnej • funkcje skóry i warstwy podskórnej • budowa i rola wytworów skóry • działanie receptorów skóry 	<ul style="list-style-type: none"> • definiowanie skóry jako elementu chroniącego ciało • wskazywanie miejsc występowania receptorów dotyku, ciepła, zimna i bólu • charakteryzowanie funkcji skóry • omówienie wrażliwości skóry na bodźce • wykazanie związku budowy skóry z jej funkcją 	III.2.1 III.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie plansz ilustrujących budowę skóry i warstwy podskórnej • obserwacje mikroskopowe skóry • doświadczenie sprawdzające gęstość rozmieszczenia receptorów w skórze różnych części ciała • doświadczenia wykazujące wydalniczą funkcję skóry 	<ul style="list-style-type: none"> • plansza z budową skóry • sprzęt do mikroskopowania • preparat trwały przekroju poprzecznego skóry ssaka
	5. Higiena i choroby skóry <ul style="list-style-type: none"> • zasady higieny skóry • czynniki powodujące uszkodzenia skóry • wpływ słońca na zdrowie skóry • dolegliwości i choroby skóry oraz ich objawy (grzybice skóry, czerniak) • rodzaje oparzeń i odmrożeń • pierwsza pomoc przedlekarska w wypadku odmrożeń i oparzeń 	<ul style="list-style-type: none"> • uwrażliwienie na konieczność higieny skóry • rozpoznanie niepokojących zmian na skórze • zapoznanie się z różnorodnymi chorobami skóry • zapobieganie chorobom skóry • poznanie zasad udzielania pierwszej pomocy 	III.2.3 III.2.4 III.2.5	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwanie informacji w różnych źródłach • pogadanka na temat chorób i pielęgnacji skóry młodzieńczej • wyszukiwanie informacji o środkach kosmetycznych z filtrem UV, przeznaczonych dla cery młodzieńczej 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały oświaty zdrowotnej na temat chorób skóry • foliogamy multimedialne • materiały edukacyjne (ulotki, broszury, wycinki prasowe) dotyczące kosmetyków przeznaczonych dla młodzieży
	6. Podsumowanie i sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X
III. Aparat ruchu	7. Aparat ruchu. Budowa szkieletu <ul style="list-style-type: none"> • funkcje szkieletu • ruch jako efekt działania biernego i czynnego aparatu ruchu • budowa szkieletu • kształty kości 	<ul style="list-style-type: none"> • określenie funkcji biernego i czynnego aparatu ruchu • poznanie elementów budowy szkieletu 	III.3.1	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa dydaktyczna na temat działania aparatu ruchu na podstawie obejrzanego filmu edukacyjnego • wskazywanie na modelu elementów szkieletu • rozpoznawanie różnych kształtów kości ssaków na modelach • obserwacja budowy omawianych elementów szkieletu osiowego na modelu 	<ul style="list-style-type: none"> • model szkieletu człowieka • zestaw różnych kości ssaków • multimedialny atlas anatomiczny

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
III. Aparat ruchu	8. Budowa i rola szkieletu osiowego <ul style="list-style-type: none"> skład szkieletu osiowego: czaszka, kręgosłup, klatka piersiowa funkcje elementów szkieletu osiowego 	<ul style="list-style-type: none"> poznanie elementów budowy szkieletu osiowego omówienie funkcji elementów budowy szkieletu osiowego określenie funkcji mózgowczaszki i trzewioczaszki 	III.3.1 III.3.2	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja modelu czaszki, kręgosłupa, kręgu, klatki piersiowej rozmowa dydaktyczna na podstawie filmu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> model szkieletu człowieka model czaszki człowieka model kręgow multimedialny atlas anatomiczny
	9. Szkielet kończyn oraz ich obręczy <ul style="list-style-type: none"> budowa i funkcjonowanie kończyn budowa obręczy barkowej i miednicznej rodzaje połączeń kości rodzaje stawów, ich budowa i zakres ruchów 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzowanie budowy i funkcjonowania obręczy barkowej i miednicznej poznanie elementów budowy kończyn rozpoznawanie rodzajów połączeń kości rozpoznawanie rodzajów stawów charakteryzowanie budowy i zakresu ruchów różnych rodzajów stawów 	III.3.1 III.3.2 III.3.3	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja budowy omawianych elementów szkieletu kończyn na modelu, obserwacja urazów kończyn na zdjęciach rentgenowskich obserwacja ruchu kończyn w stawach projektowanie modelu dowolnego połączenia kości – zadanie domowe 	<ul style="list-style-type: none"> zdjęcia rentgenowskie urazów kończyn multimedialny atlas anatomiczny
	10. Kości – elementy składowe szkieletu <ul style="list-style-type: none"> funkcja kości budowa fizyczna i chemiczna kości szpik kostny 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie budowy fizycznej i chemicznej kości wyjaśnienie zmian zachodzących z wiekiem w układzie kostnym 	III.3.2	<ul style="list-style-type: none"> mikroskopowa obserwacja tkanek chrzęstnej i kostnej doświadczenie wykazujące skład chemiczny kości – zadanie domowe badanie właściwości fizycznych kości ssaków za pomocą zmysłów analizowanie zdjęć rentgenowskich kości 	<ul style="list-style-type: none"> mikroskopy preparaty trwale tkanek chrzęstnej i kostnej modele kości człowieka tablica interaktywna
	11./12. Budowa i znaczenie mięśni <ul style="list-style-type: none"> położenie i funkcje poszczególnych mięśni szkieletowych budowa mięśnia szkieletowego antagonistyczne działanie mięśni rodzaje i cechy tkanki mięśniowej higiena pracy mięśni negatywny wpływ środków dopingujących na zdrowie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> określenie położenia i funkcji mięśni szkieletowych rozpoznawanie rodzajów tkanki mięśniowej omówienie warunków pracy mięśni omówienie wpływu środków dopingujących na organizm człowieka 	III.3.3 III.3.4 III.11.3	<ul style="list-style-type: none"> praca z podręcznikiem obserwacje mikroskopowe preparatów trwałych tkanki mięśniowej analizowanie ruchów własnego ciała 	<ul style="list-style-type: none"> mikroskopy oraz preparaty trwale tkanki mięśniowej tablica interaktywna

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
III. Aparat ruchu	13./14. Higiena i choroby aparatu ruchu <ul style="list-style-type: none"> naturalne krzywizny kręgosłupa – lordozy i kifozy wady postawy (skrzywienia kręgosłupa) wady budowy stóp (płaskostopie) choroby – krzywica i osteoporoza urazy mechaniczne aparatu ruchu pierwsza pomoc i rehabilitacja w wypadku złamań profilaktyka wad postawy znaczenie aktywności fizycznej dla prawidłowej budowy i funkcjonowania aparatu ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> określenie skrzywień i naturalnych krzywizn kręgosłupa poznanie wad i chorób aparatu ruchu wyliczenie sposobów zapobiegania deformacjom szkieletu uświadomienie znaczenia aktywności fizycznej dla prawidłowej budowy i funkcjonowania aparatu ruchu opanowanie wiadomości i umiejętności dotyczących pierwszej pomocy w wypadku złamań 	III.3.1 III.3.4 III.3.5	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja wad kręgosłupa na zdjęciach rentgenowskich obserwacja śladów stóp uczniów demonstracja pierwszej pomocy w wypadku urazów kończyn rozmowa dydaktyczna na temat przyczyn chorób aparatu ruchu ćwiczenia w udzielaniu pierwszej pomocy w wypadku urazów kończyn 	<ul style="list-style-type: none"> materiały oświaty zdrowotnej multimedialny atlas anatomiczny materiały do pierwszej pomocy w wypadku urazów kończyn
	15. Podsumowanie wiadomości	X	X	X	X
	16. Sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X
IV. Układ pokarmowy	17. Pokarm – budulec i źródło energii <ul style="list-style-type: none"> niezbędne składniki pokarmowe znaczenie węglowodanów, białek i tłuszczów w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu pokarm - budulec i źródło energii najważniejsze pierwiastki budujące ciało organizmów kluczowa rola węgla w istnieniu życia podstawowe grupy związków chem. występujących w organizmach (węglowodany, białka, tłuszcze) 	<ul style="list-style-type: none"> podanie nazw składników pokarmowych omówienie budowy i roli składników pokarmowych w organizmie podanie głównych pierwiastków budujących ciało organizmów poznanie skutków niedoboru aminokwasów egzogennych omówienie roli błonnika w prawidłowym funkcjonowaniu układu pokarmowego wskazanie źródeł poszczególnych składników pokarmowych 	III.4.3 III.4.6 III.4.7	<ul style="list-style-type: none"> wykrywanie skrobi i tłuszczu w różnych pokarmach pogadanka na temat roli substancji odżywczych w diecie 	<ul style="list-style-type: none"> zestaw do wykrywania skrobi: płyn Lugola, różne produkty pochodzenia roślinnego i zwierzęcego zestaw do wykrywania tłuszczu: ziarna słonecznika, nasiona orzecha laskowego, jabłko, olej, nóż, bibuła lub papierowe serwetki
	18. Witaminy, sole mineralne, woda <ul style="list-style-type: none"> rola wody w organizmie witaminy rozpuszczalne w wodzie i w tłuszczach znaczenie wody i witamin skutki niedoboru witamin makroelementy i mikroelementy 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie roli witamin w org. klasyfikowanie pierwiastków na makro- i mikroelementy omówienie znaczenia wody i soli mineralnych dla organizmu człowieka 	III.4.3 III.4.5 III.4.7	<ul style="list-style-type: none"> analizowanie rodzajów pokarmów pod kątem występujących w nich witamin i soli mineralnych analizowanie roli witamin i soli mineralnych w organizmie oraz skutków ich nadmiaru i niedoboru 	<ul style="list-style-type: none"> opakowania i etykiety różnych rodzajów produktów spożywczych

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
IV. Układ pokarmowy	19./20. Budowa i rola układu pokarmowego <ul style="list-style-type: none"> etapy trawienia pokarmu budowa zęba i rodzaje zębów budowa poszczególnych odcinków przewodu pokarmowego trawienie w poszczególnych odcinkach przewodu pokarmowego funkcja gruczołów trawiennych gruczoły trawienne 	<ul style="list-style-type: none"> zapoznanie z budową i funkcjonowaniem odcinków przewodu pokarmowego omówienie budowy i funkcji zębów omówienie roli gruczołów współpracujących z przewodem pokarmowym 	III.4.1 III.4.2 III.4.4	<ul style="list-style-type: none"> analizowanie budowy przewodu pokarmowego na modelu obserwacja ruchów żuchwy wyszukiwanie i wskazywanie na modelu narządów układu pokarmowego (topografia narządów) zapisywanie uproszczonego schematu reakcji chemicznej rozkładu białek, tłuszczów i cukrów doświadczenie z wykrywaniem wybranych składników pokarmowych w produktach spożywczych <u>wykonanie doświadczenia badającego wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi – zadanie domowe</u> 	<ul style="list-style-type: none"> model korpusu człowieka ilustracje z podręcznika zestaw do przeprowadzenia doświadczenia z trawieniem białek multimedialny atlas anatomiczny
	21. Higiena i choroby układu pokarmowego <ul style="list-style-type: none"> znaczenie prawidłowej diety czynniki wpływające na zapotrzebowanie energetyczne piramida żywieniowa higiena odżywiania się (otyłość, nadwaga, cukrzyca) choroby układu pokarmowego (WZW A, WZW B, WZW C, choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy, zatrucia pokarmowe, rak jelita grubego) zaburzenia w odżywianiu (anoreksja i bulimia) przyczyny i profilaktyka próchnicy pierwsza pomoc w wypadku zakrztuszenia 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnienie zależności między rodzajem diety a czynnikami, które na nią wpływają poznanie zasad zdrowego żywienia przewidywanie skutków niewłaściwej diety opanowanie wiadomości i umiejętności dotyczących pierwszej pomocy w wypadku zakrztuszenia 	III.4.2 III.4.6 III.4.7 III.4.8	<ul style="list-style-type: none"> analizowanie piramidy żywieniowej wyszukiwanie informacji o chorobach związanych z zaburzeniami łaknienia i przemiany materii dyskusja na temat zaburzeń łaknienia analizowanie etykiet produktów spożywczych pod kątem ich składu <u>układanie jadłospisu w zależności od zmiennych warunków zewnętrznych (np. pory roku) i wewnętrznych (np. ciąży) – zadanie domowe</u> 	<ul style="list-style-type: none"> piramida żywieniowa (ilustracja z podręcznika) materiały oświaty zdrowotnej komputer z dostępem do Internetu
	22. Podsumowanie wiadomości	X	X	X	X
	23. Sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
V. Układ krążenia	24.-25. Budowa i funkcje krwi <ul style="list-style-type: none"> • krew jako tkanka płynna • skład krwi • funkcja składników krwi • proces krzepnięcia krwi • grupy krwi • znaczenie krwiodawstwa • zasady transfuzji krwi • konflikt serologiczny 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie funkcji i składu krwi • poznanie rodzajów elementów morfotycznych krwi • wyjaśnienie procesu krzepnięcia krwi • poznanie grup krwi • wyjaśnienie zasad transfuzji • omówienie warunków wystąpienia konfliktu serologicznego 	II.7.1 III.5.3 III.5.4 III.6.4	<ul style="list-style-type: none"> • oglądanie pod mikroskopem preparatu trwałego krwi • analizowanie schematów łączenia grup krwi podczas przetaczania • wyszukiwanie informacji w różnych źródłach • oglądanie filmu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • mikroskopy • preparat trwały krwi ssaka • film edukacyjny, np. <i>Dlaczego krew krzepnie?</i>
	26. Krwiobieg <ul style="list-style-type: none"> • narządy układu krwionośnego • krwiobieg duży i krwiobieg mały • budowa naczyń krwionośnych • funkcje narządów układu krwionośnego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie drogi krwi w krwiobiegu dużym i krwiobiegu małym • porównywanie rodzajów naczyń krwionośnych • omówienie funkcji naczyń krwionośnych 	III.5.1 III.5.2	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie planszy z krwiobiegami • oglądanie schematów przekrojów poprzecznych naczyń krwionośnych • poszukiwanie związku między budową naczyń a ich rolą 	<ul style="list-style-type: none"> • plansze ścienne, ilustracje obiegu krwi • lekcja multimedialna <i>Krwiobieg</i> • multimedialny atlas anatomiczny • tablica interaktywna
	27. Budowa i działanie serca <ul style="list-style-type: none"> • funkcje serca • budowa serca • cykl pracy serca • mierzenie tętna i ciśnienia krwi 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy serca • omówienie znaczenia pracy serca dla krwiobiegu • analizowanie własnego tętna i ciśnienia krwi 	III.5.1 III.5.5	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa dydaktyczna dotycząca edukacyjnego filmu • obserwacja zmian tętna i ciśnienia krwi podczas spoczynku i wysiłku fizycznego • obserwacja elementów budowy serca ilustracji z podręcznika 	<ul style="list-style-type: none"> • fragmenty filmu <i>Serce</i> z serii <i>Było sobie życie</i> • przyrząd do mierzenia ciśnienia krwi • ilustracje z podręcznika • multimedialny atlas anatomiczny
	28. Higiena i choroby układu krwionośnego <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny najczęstszych chorób układu krwionośnego • choroby układu krwionośnego (miażdżyca, nadciśnienie tętnicze, zawał serca, anemia, białaczka) • zapobieganie chorobom układu krwionośnego • pierwsza pomoc w wypadku krwawień i krwotoków • wpływ aktywności fizycznej i diety na funkcjonowanie układu krwionośnego 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie przyczyn chorób układu krwionośnego • analizowanie wyników badań laboratoryjnych • omówienie profilaktyki chorób układu krwionośnego • opanowanie wiadomości i umiejętności dotyczących pierwszej pomocy w wypadku krwawień i krwotoków 	III.5.6 III.5.7 III.5.8	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwanie informacji w różnych źródłach • ćwiczenia w udzielaniu pierwszej pomocy w wypadku krwawień i krwotoków • odczytywanie wyników badań laboratoryjnych krwi 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały oświaty zdrowotnej • materiały opatrunkowe do demonstracji tamowania krwotoków • przykładowe wyniki badania laboratoryjnego krwi

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
V. Układ krążenia	29. Układ limfatyczny • funkcje układu limfatycznego • powstawanie chłonki • narządy układu limfatycznego	• omówienie budowy i roli układu limfatycznego • wykazanie, że układ krwionośny i limfatyczny stanowią integralną całość	III.6.1	• wyszukiwanie podobieństw i różnic w budowie układów limfatycznego i krwionośnego na podstawie analizy schematów ich budowy	• schematy budowy układów limfatycznego i krwionośnego
	30. Budowa i funkcjonowanie układu odpornościowego • budowa układu odpornościowego • rodzaje odporności • antygeny • rodzaje leukocytów i ich funkcje • reakcja obronna organizmu • szczepienia, surowice	• poznanie narządów układu odpornościowego • poznanie zasad działania układu odpornościowego • podanie rodzajów odporności • wyjaśnienie różnicy między szczepionką a surowicą	III.6.1 III.6.2 III.6.3	• wyszukiwanie informacji w różnych źródłach • analizowanie wykazu szczepień we własnych książeczkach zdrowia • wywiad z pielęgniarką szkolną lub lekarzem – szczepienia obowiązkowe, szczepionki i surowice - zadanie	• materiały oświaty zdrowotnej • książeczki zdrowia uczniów • film z wywiadu z lekarzem lub pielęgniarką nt. szczepień • multimedialny atlas anatomiczny
	31. Zaburzenia funkcjonowania układu odpornościowego • choroby alergiczne • transplantacje tkanek i narządów • HIV – AIDS	• omówienie przyczyn i objawów alergii • omówienie chorób wymagających transplantacji tkanek i narządów • podanie przyczyn odrzucenia przeszczepu • omówienie zależności między HIV a AIDS	III.6.5 III.6.6 III.6.7	• wyszukiwanie informacji w różnych źródłach • rozmowa dydaktyczna – przeszczepy narządów • dyskusja <i>Jak ustrzec się przed AIDS?</i>	• materiały oświaty zdrowotnej • materiały filmowe
	32. Podsumowanie wiadomości	X	X	X	X
	33. Sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X
VI. Układ oddechowy	34. Budowa i rola układu oddechowego • budowa i funkcje dróg oddechowych • budowa płuc • mechanizm powstawania głosu	• poznanie budowy i sposobu funkcjonowania układu oddechowego • analizowanie procesu powstawania głosu • omówienie roli nagłośni	III.7.1	• obserwacje budowy układu oddechowego • rozmowa dydaktyczna na podstawie filmu edukacyjnego • ćwiczenia z głosem – wydawanie różnych dźwięków	• multimedialny atlas anatomiczny • model korpusu człowieka • film edukacyjny, <i>Układ oddechowy</i> z serii <i>Było sobie życie</i>
	35. Mechanizm wymiany gazowej • mechanizm wentylacji płuc • regulacja tempa oddechów • mechanizm wymiany gazowej w pęcherzykach płucnych i naczyniach włosowatych • omówienie roli krwi w transporcie gazów oddechowych	• omówienie mechanizmu wymiany gazowej w pęcherzykach płucnych i naczyniach włosowatych krwiobiegu dużego • omówienie roli krwi w transporcie gazów oddechowych	III.7.2 III.7.3 III.7.4	• obserwacja ruchów klatki piersiowej i przepony podczas wdechu i wydechu • doświadczenie-wykrywanie CO ₂ w wydychanym powietrzu • praca w parach – obserwowanie wpływu wysiłku fizycznego na częstość oddechów	• zestaw do doświadczenia według opisu z podręcznika

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
VI. Układ oddechowy	36. Oddychanie komórkowe <ul style="list-style-type: none"> mitochondria – organelle oddychania komórkowego ATP – nośnik energii 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie znaczenia oddychania komórkowego rozdzielenie wymiany gazowej i oddychania komórkowego 	I.7	<ul style="list-style-type: none"> zapisywanie procesu utleniania w postaci równania reakcji graficzne przedstawienie w formie diagramu zawartości gazów w powietrzu wdychanym i wydychanym 	<ul style="list-style-type: none"> film „Biologia komórki”
	37. Higiena i choroby układu oddechowego <ul style="list-style-type: none"> sposoby unikania chorób układu oddechowego choroby bakteryjne, wirusowe i wywołane zanieczyszczeniem powietrza (angina, gruźlica, rak płuc) i ich profilaktyka zasady udzielania pierwszej pomocy w wypadku zatrzymania oddechu 	<ul style="list-style-type: none"> omówienie chorób układu oddechowego określenie wpływu dymu tytoniowego na układ oddechowy dostrzeganie zależności między skażeniem środowiska a zachorowalnością na choroby układu oddechowego 	III.7.5 III.7.6	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie informacji w różnych źródłach dyskusja na temat szkodliwości palenia tytoniu wykonanie ulotki propagującej życie bez papierosów 	<ul style="list-style-type: none"> materiały oświaty zdrowotnej
	38. Podsumowanie i sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X
VII. Układ wydalniczy	39. Budowa i działanie układu wydalniczego <ul style="list-style-type: none"> wydalanie a defekacja budowa i funkcje układu wydalniczego rodzaje substancji wydalanych przez organizm budowa i funkcje nefronu etapy powstawania moczu mechanizm wydalania moczu 	<ul style="list-style-type: none"> rozdzielenie pojęć <i>wydalanie</i> i <i>defekacja</i> poznanie procesu powstawania moczu omówienie znaczenia układu wydalniczego dla funkcjonowania organizmu omówienie budowy i funkcji narządów układu wydalniczego 	III.8.1 III.8.2	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja <i>Co to jest wydalanie?</i> rysowanie schematu wydalania z organizmu zbędnych produktów przemiany materii analizowanie ilustracji narządów układu wydalniczego wskazywanie warstw nerki na ilustracji z podręcznika analizowanie etapów powstawania moczu na podstawie ilustracji z podręcznika 	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja preparat nerki ilustracja z etapami powstawania moczu lekcja multimedialna <i>Układ wydalniczy</i> atlas anatomiczny
	40. Higiena i choroby układu wydalniczego <ul style="list-style-type: none"> sposoby zapobiegania chorobom układu wydalniczego najczęstsze choroby układu wydalniczego (zakażenia dróg moczowych, kamica nerkowa) i ich objawy 	<ul style="list-style-type: none"> określenie znaczenia higieny w profilaktyce chorób układu wydalniczego wyjaśnienie, czym jest dializa 	III.8.3 III.8.4	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie informacji w różnych źródłach analizowanie wyników badania laboratoryjnego moczu 	<ul style="list-style-type: none"> materiały oświaty zdrowotnej encyklopedia zdrowia wyniki badań laboratoryjnych moczu
	41. Podsumowane wiadomości	X	X	X	X
	42. Sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
VIII. Regulacja nerwowo-hormonalna	43. Budowa i funkcjonowanie układu dokrewnego <ul style="list-style-type: none"> • hormony – produkty wydzielania gruczołów dokrewnych • klasyfikacja gruczołów na gruczoły zewnątrzwydzielnicze i dokrewne (wewnątrzwydzielnicze) • lokalizacja gruczołów dokrewnych w ciele człowieka • swoiste działanie hormonów • rola poszczególnych hormonów w organizmie człowieka • równowaga hormonalna • antagonistyczne działanie hormonów • rola podwzgórza w regulacji hormonalnej • rytm dobowy a działanie hormonów 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy i funkcjonowania gruczołów dokrewnych oraz ich hormonów • wskazywanie położenia gruczołów • zrozumienie swego sposobu działania hormonów • omówienie sposobu działania układu dokrewnego jako całości na organizm 	III.11.1 III.11.2	<ul style="list-style-type: none"> • praca z tekstem źródłowym • obserwacja położenia gruczołów dokrewnych na ilustracjach • graficzne ilustrowanie działania gruczołów dokrewnych 	<ul style="list-style-type: none"> • teksty źródłowe, ilustracje • tekst z podręcznika • multimedialny atlas anatomiczny
	44. Zaburzenie funkcjonowania układu dokrewnego <ul style="list-style-type: none"> • skutki nadmiaru hormonów • skutki niedoboru hormonów 	<ul style="list-style-type: none"> • opisanie skutków nadmiaru i niedoboru hormonów 	III.11.3	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwanie informacji w różnych źródłach 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały oświaty zdrowotnej • encyklopedia zdrowia
	45. Budowa i rola układu nerwowego <ul style="list-style-type: none"> • porównanie działania układu nerwowego i układu dokrewnego • funkcje układu nerwowego • budowa komórki nerwowej • ośrodkowy i obwodowy układ nerwowy • somatyczny i autonomiczny układ nerwowy • kierunek i sposób przekazywania impulsów nerwowych 	<ul style="list-style-type: none"> • określenie funkcji układu nerwowego • omówienie budowy elementów tworzących układ nerwowy • wskazanie na jednokierunkowy przepływ impulsu nerwowego 	II.7.1 III.9.1 III.9.2	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa dydaktyczna po obejrzeniu filmu edukacyjnego • mapa pojęciowa – podział i funkcje układu nerwowego 	<ul style="list-style-type: none"> • film edukacyjny, np. <i>Nerwy z serii Było sobie życie</i> • multimedialny atlas anatomiczny
	46. Ośrodkowy układ nerwowy <ul style="list-style-type: none"> • nadrzędna rola ośrodkowego układu nerwowego • budowa mózgowia • rozmieszczenie ośrodków odpowiedzialnych za odbiór zróżnicowanych impulsów nerwowych • budowa i funkcje rdzenia kręgowego 	<ul style="list-style-type: none"> • omówienie budowy i roli ośrodkowego układu nerwowego • określenie funkcji mózgu i rdzenia kręgowego 	III.9.1	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa dydaktyczna po obejrzeniu filmu edukacyjnego • lokalizowanie omawianych elementów na ilustracji 	<ul style="list-style-type: none"> • film edukacyjny, np. <i>Mózg z serii Było sobie życie</i> • ilustracja budowy układu nerwowego

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
VIII. Regulacja nerwowo-hormonalna	47. Obwodowy układ nerwowy. Odruchy <ul style="list-style-type: none"> włókna czuciowe i ruchowe nerwy czaszkowe i rdzeniowe łuk odruchowy odruchy bezwarunkowe i warunkowe 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzowanie funkcji obwodowego układu nerwowego opisanie działania odruchów sklasyfikowanie odruchów omówienie znaczenia odruchów w życiu człowieka 	III.9.3	<ul style="list-style-type: none"> praca z podręcznikiem obserwacja odruchów własnych i przedstawionych na filmie edukacyjnym obserwacja odruchu kolano-wego oraz mrużenia oczu rysowanie łuku odruchowego 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik film edukacyjny, np. <i>Od odruchu do neuronu</i> z serii <i>Biologia</i> papier, pisaki
	48. Higiena i choroby układu nerwowego <ul style="list-style-type: none"> przykłady pozytywnego i negatywnego działania stresu sposoby radzenia sobie ze stresem skutki stresu choroby układu nerwowego postępowanie z chorym na padaczkę znaczenie snu 	<ul style="list-style-type: none"> poznanie pozytywnych i negatywnych skutków stresu poznanie sposobów radzenia sobie ze stresem zapoznanie się z metodami postępowania z chorym na padaczkę poznanie chorób układu nerwowego 	III.9.4 III.9.5	<ul style="list-style-type: none"> ćwiczenie umiejętności komunikacji i pracy w grupie tworzenie mapy mentalnej <i>Dbamy o swoje nerwy</i> analizowanie przyczyn powstawania stresu 	<ul style="list-style-type: none"> materiały do tworzenia mapy mentalnej: papier, pisaki, źródła informacji (encyklopedia zdrowia, słowniki biologiczne, materiały oświaty zdrowotnej)
	49. Podsumowanie i sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X
IX. Narządy zmysłów	50. Budowa i działanie narządu wzroku <ul style="list-style-type: none"> oko narządem wzroku elementy i rola aparatu ochronnego oka budowa gałki ocznej powstawanie obrazu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnienie zależności między narządami zmysłów a receptorami wyróżnienie w narządzie wzroku aparatu ochronnego oka i gałki ocznej poznanie budowy gałki ocznej wyjaśnienie mechanizmu powstawania obrazu 	III.10.1	<ul style="list-style-type: none"> omawianie budowy oka obserwacja reakcji zwężenia źrenicy pod wpływem światła obserwacja – wykazanie obecności tarczy nerwu wzrokowego w siatkówce oka rysowanie przebiegu bodźca świetlnego przez gałkę oczną rozmowa dydaktyczna po obejrzeniu filmu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> film edukacyjny, np. <i>Oczy z serii Było sobie życie</i> latarki, papier, pisaki lekcja multimedialna <i>Jak działa oko?</i>
	51. Ucho – narząd słuchu i równowagi <ul style="list-style-type: none"> ucho – narząd słuchu budowa i funkcje elementów budowy ucha narząd zmysłu równowagi 	<ul style="list-style-type: none"> zdefiniowanie ucha jako narządu zmysłu omówienie budowy ucha określenie funkcji poszczególnych elementów budowy ucha wyjaśnienie mechanizmu odbierania dźwięków omówienie sposobu działania zmysłu równowagi 	III.10.3 III.10.5	<ul style="list-style-type: none"> omawianie budowy ucha śledzenie przebiegu bodźca dźwiękowego przez ucho na modelu, tablicy lub ilustracji z podręcznika 	<ul style="list-style-type: none"> model ucha multimedialny atlas anatomiczny

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
IX. Narządy zmysłów	52. Higiena oka i ucha <ul style="list-style-type: none"> • krótkowzroczność i dalekowzroczność • korekcja wad wzroku • higiena oczu • przyczyny i objawy zapalenia spojówek, zaćmy oraz jaskry • wpływ hałasu na zdrowie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie z wadami wzroku • wyjaśnienie zasad korekcji wad wzroku • omówienie daltonizmu • poznanie zasad higieny oka • poznanie chorób oczu • omówienie skutków przebywania w hałasie 	III.10.2 III.10.4	<ul style="list-style-type: none"> • obserwacja ilustracji z rodzajami soczewek korygujących wady wzroku • sprawdzanie wzroku pod kątem daltonizmu • rozmowa dydaktyczna na temat higieny wzroku i słuchu • wyszukiwanie informacji w różnych źródłach na temat chorób i wad wzroku oraz słuchu 	<ul style="list-style-type: none"> • ilustracje soczewek korekcyjnych z podręcznika • plansze do sprawdzania daltonizmu • materiały oświaty zdrowotnej • encyklopedie zdrowia • słowniki biologiczne
	53. Zmysły powonienia, smaku i dotyku <ul style="list-style-type: none"> • rozmieszczenie komórek węchowych • znaczenie węchu, smaku i dotyku • kubki smakowe narządem smaku • różnorodność bodźców odbieranych przez skórę 	<ul style="list-style-type: none"> • określenie rozmieszczenia narządów zmysłów powonienia, smaku i dotyku • omówienie znaczenia smaku i powonienia w ocenie pokarmów • omówienie znaczenia dotyku w życiu człowieka 	III.10.5	<ul style="list-style-type: none"> • ćwiczenie dotyczące rozpoznawania smaków • doświadczenie wykazujące zągęszczenie receptorów dotyku w skórze różnych części ciała • doświadczenie wykazujące współdziałanie zmysłów smaku i węchu w ocenie pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> • warzywa i owoce do ćwiczeń • zestaw potrzebny do wykonania doświadczeń
	54. Podsumowanie	X	X	X	X
	55. Sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X
X. Rozmnażanie i rozwój człowieka	56. Męski układ rozrodczy <ul style="list-style-type: none"> • męskie cechy płciowe • funkcje i budowa narządów męskiego układu rozrodczego • budowa gamety męskiej – plemnika 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy męskiego układu rozrodczego • określenie funkcji męskich narządów płciowych • sklasyfikowanie męskich cech płciowych na pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe • omówienie roli poszczególnych elementów budowy plemnika 	III.12.1 III.12.3	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie budowy układu rozrodczego męskiego • wyszukiwanie informacji o dojrzewaniu chłopców w materiałach źródłowych • fragment filmu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały źródłowe oświaty zdrowotnej • film edukacyjny <i>Co się ze mną dzieje?</i>
	57. Żeński układ rozrodczy <ul style="list-style-type: none"> • żeńskie cechy płciowe • funkcje narządów żeńskiego układu rozrodczego • budowa komórki jajowej • budowa wewnętrznych narządów płciowych • budowa zewnętrznych narządów płciowych 	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie budowy żeńskiego układu rozrodczego • określenie funkcji wewnętrznych i zewnętrznych żeńskich narządów płciowych • sklasyfikowanie żeńskich cech płciowych na pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe 	III.12.1 III.12.3	<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie budowy układu rozrodczego żeńskiego • wyszukiwanie informacji o dojrzewaniu dziewcząt w materiałach źródłowych • fragment filmu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały źródłowe oświaty zdrowotnej • film edukacyjny <i>Co się ze mną dzieje?</i>

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
X. Rozmnażanie i rozwój człowieka	58. Funkcjonowanie żeńskiego układu rozrodczego <ul style="list-style-type: none"> • żeńskie hormony płciowe • przebieg cyklu miesięczkowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie sposobu funkcjonowania żeńskiego układu rozrodczego • wskazanie roli żeńskich hormonów płciowych 	III.12.2 III.12.3	<ul style="list-style-type: none"> • odczytywanie z wykresu i interpretowanie informacji o przebiegu cyklu miesięczkowego • obliczanie dni płodnych i niepłodnych 	<ul style="list-style-type: none"> • ilustracja z podręcznika • kalendarze
	59. Rozwój człowieka od poczęcia do narodzin <ul style="list-style-type: none"> • proces zapłodnienia • rozwój zarodka • funkcje błon płodowych • etapy rozwoju płodowego • ciąża i poród 	<ul style="list-style-type: none"> • opisanie procesu zapłodnienia • omówienie etapów rozwoju zarodkowego i płodowego • wyjaśnienie zmian zachodzących w organizmie kobiety podczas ciąży • objaśnienie zasad higieny zalecanych kobietom w ciąży 	III.12.4	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwanie informacji w różnych źródłach • analizowanie treści filmu edukacyjnego • rozmowa dydaktyczna na podstawie filmu edukacyjnego • analizowanie podobieństwa bliźniąt jedno- i dwujajowych 	<ul style="list-style-type: none"> • multimedialny atlas anatomiczny • materiały z poradni K • film <i>Halo, tu jestem</i> •
	60. Rozwój człowieka – od narodzin do starości <ul style="list-style-type: none"> • zmiany zachodzące w różnych okresach rozwojowych człowieka (noworodkowy, niemowlęcy, poniemowlęcy, dzieciństwo, dojrzewanie, dorosłość, przekwitanie, starość) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzowanie etapów rozwojowych człowieka • wyróżnienie rodzajów dojrzałości 	III.12.5	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie portfolio z fotografiami z różnych okresów życia • rozmowa dydaktyczna na temat określania okresów rozwojowych człowieka i rozpoznawania charakterystycznych cech obserwowanych u członków rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> • fotografie uczniów i ich rodzin • brystol, pisaki, kolorowy papier, klej
	61. Higiena i choroby układu rozrodczego <ul style="list-style-type: none"> • zapobieganie chorobom przenoszonym drogą płciową • czynniki chorobotwórcze i choroby przez nie wywołwane (rak szyjki macicy, rak piersi, rak prostaty) • naturalne i sztuczne metody antykoncepcji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnienie zasad profilaktyki układu rozrodczego • poznanie chorób układu rozrodczego • wskazywanie źródeł zakażenia układu rozrodczego • analizowanie naturalnych i sztucznych metod regulacji urodzeń 	III.12.6 III.12.7	<ul style="list-style-type: none"> • dyskusja na temat higieny układu rozrodczego • opisywanie chorób przenoszonych drogą płciową 	<ul style="list-style-type: none"> • materiały oświaty zdrowotnej • ilustracje z podręcznika
	62. Podsumowanie wiadomości	X	X	X	X
63. Sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X	

Dział programu	Treści nauczania	Cele edukacyjne	Zapis w pp	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Proponowane środki dydaktyczne
XI. Równowaga wewnętrzna organizmu	64. Równowaga wewnętrzna organizmu – homeostaza <ul style="list-style-type: none"> definicja homeostazy współdziałanie układów narządów w utrzymaniu równowagi wewnętrznej organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> zdefiniowanie pojęcia <i>homeostaza</i> 	IV.1	<ul style="list-style-type: none"> wyszukiwanie w różnych źródłach informacji związanych z homeostazą analizowanie plansz przedstawiających mechanizm termoregulacji i mechanizm hormonalnej regulacji stężenia glukozy we krwi 	<ul style="list-style-type: none"> cyfrowe zasoby internetowe plansze ilustrujące mechanizmy homeostazy
	65. Choroba – zaburzenie homeostazy <ul style="list-style-type: none"> definicja zdrowia ochrona zdrowia przyczyny chorób zakaźnych metody zapobiegania chorobom zakaźnym rodzaje chorób cywilizacyjnych przyczyny chorób cywilizacyjnych zagrożenia związane z przyjmowaniem leków 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnienie, czym jest zdrowie określenie czynników wpływających na zdrowie wskazanie dróg rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych poznanie przyczyn chorób cywilizacyjnych wyjaśnienie zasad profilaktyki chorób cywilizacyjnych omówienie zagrożeń związanych z przyjmowaniem leków 	IV.2 IV.3	<ul style="list-style-type: none"> ćwiczenie umiejętności porządkowania informacji tworzenie mapy mentalnej <i>Zdrowie</i> wyszukiwanie wiadomości w różnych źródłach wyszukiwanie informacji na temat leków w ulotkach załączanych do leków dyskusja na temat tego, dlaczego leki należy stosować zgodnie z zaleceniami lekarza 	<ul style="list-style-type: none"> arkusze papieru, pisaki, podręcznik materiały oświaty zdrowotnej ulotki załączane do leków
	66. Uzależnienia <ul style="list-style-type: none"> szkodliwość palenia tytoniu skutki działania alkoholu zagrożenie narkotykami profilaktyka uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzowanie używek wskazanie związanych z używkami zagrożeń dla zdrowia i życia 	III.7.5 III.9.6 IV.4	<ul style="list-style-type: none"> dyskusja panelowa na temat używek oglądanie filmu edukacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> film edukacyjny <i>Epitafium dla narkomana</i>
	67. Podsumowanie i sprawdzenie wiadomości	X	X	X	X